

KH&CN PHẢI LÀ NỀN TẢNG CHO ĐỔI MỚI SÁNG TẠO

Đó là khẳng định của ông Esko Aho - nguyên Thủ tướng Phần Lan tại buổi thuyết trình do Bộ Khoa học và Công nghệ (KH&CN) tổ chức ngày 18/9/2017. Đây là hoạt động tiếp nối buổi thuyết trình của GS Goran Roos (người được tạp chí kinh doanh của Tây Ban Nha “Direccion y Progreso” bình chọn là 1 trong 13 nhà tư tưởng có ảnh hưởng nhất thế kỷ XXI) tại Bộ KH&CN vào cuối tháng 8/2017 vừa qua, nằm trong chuỗi hoạt động đào tạo nâng cao năng lực cho cán bộ hoạch định chính sách về KH&CN và đổi mới sáng tạo (ĐMST) của Chương trình Đối tác ĐMST Việt Nam - Phần Lan giai đoạn II (IPP2). Việc đưa các chuyên gia hàng đầu thế giới về ĐMST đến Việt Nam sẽ cung cấp những kiến thức và tư duy mới cho đội ngũ cán bộ quản lý của Bộ KH&CN, các Sở KH&CN, các bộ, ngành liên quan; từ đó góp phần nâng cao chất lượng và hiệu quả trong việc xây dựng các chính sách phát triển KH&CN và ĐMST gắn với tăng trưởng kinh tế và phát triển bền vững ở Việt Nam.

“Chính chúng ta cần thay đổi trước”

Phát biểu khai mạc buổi thuyết trình, Bộ trưởng Bộ KH&CN Chu Ngọc Anh nhấn mạnh lại câu nói mà chính ông đã phát biểu tại buổi thuyết trình của GS Goran Roos vào tháng 8 vừa qua: “Để bắt kịp với những yêu cầu đổi mới của đất nước trong bối cảnh mới, chính chúng ta - các nhà quản lý và hoạch định chính sách KH&CN, ĐMST cần thay đổi trước”.

Bộ trưởng Chu Ngọc Anh cho biết, trên các diễn đàn kinh tế gần đây, khái niệm nền kinh tế tri thức đang dần được thay đổi bằng khái niệm nền kinh tế ĐMST. Hướng đến một nền kinh tế mà vai trò dẫn dắt dựa trên ĐMST, khởi nghiệp là xu hướng của nhiều quốc gia trên thế giới. Đối với Việt Nam, mô hình tăng trưởng dựa trên lao động giá rẻ, tài nguyên thiên nhiên đã không còn thích hợp, nguồn vốn trí tuệ trở thành đầu vào quan trọng trong hoạt động sản xuất và kinh doanh. Đầu tư cho KH&CN, ĐMST và nguồn nhân lực chất lượng cao là một trong ba đột phá chiến lược trong tăng trưởng kinh tế bền vững bên cạnh hai trụ cột là thể chế và hạ tầng đã được Đảng, Quốc hội và Chính phủ quan tâm tập trung chỉ đạo. Trong điều kiện một nước phát triển với nguồn lực có hạn, quy mô và tiềm lực của nền kinh tế còn thấp nhưng Việt Nam đã có những tiến

Bộ trưởng Chu Ngọc Anh phát biểu khai mạc buổi thuyết trình.

bộ đáng khích lệ so với các quốc gia thu nhập trung bình về xếp hạng chỉ số ĐMST và một số lĩnh vực nghiên cứu KH&CN có thể mạnh... Tuy nhiên, nếu so sánh với Phần Lan, chúng ta còn khoảng cách rất xa, và có lẽ xa hàng thập kỷ phát triển, cần rất nhiều nỗ lực, quyết tâm để thu hẹp khoảng cách. Tham dự buổi thuyết trình, Bộ trưởng tự nhận mình là một người học trò luôn lắng nghe và học hỏi để tích lũy các kinh nghiệm trong quản lý, điều hành hoạt động KH&CN của ngành.

Toàn cảnh buổi thuyết trình.

KH&CN phải là nền tảng cho ĐMST

Mở đầu bài thuyết trình, cựu Thủ tướng Esko Aho đánh giá cao sự thay đổi của Việt Nam trong 6 năm qua khi ông có dịp đến Việt Nam 3 lần. Việt Nam đang có sự thay đổi mạnh mẽ, đặc biệt trong chuyển dịch kinh tế. Điều đó cho thấy, Việt Nam đã và đang nắm bắt rất tốt các cơ hội để phát triển. Tuy nhiên, để đạt được thành công hơn nữa, Việt Nam có thể tham khảo câu chuyện của đất nước Phần Lan nhỏ bé xinh đẹp, 1 trong 4 quốc gia (cùng với Thụy Điển, Nhật Bản và Singapore) có sự bứt phá mạnh mẽ trong phát triển kinh tế - xã hội thế kỷ XX.

Nói đến Phần Lan người ta sẽ nhắc ngay đến đất nước của sự ĐMST. Theo ông Esko Aho, để hoạt động ĐMST thành công trước hết phải dựa vào KH&CN - đây là nền tảng cơ bản của hoạt động ĐMST. Tùy từng giai đoạn phát triển khác nhau của mỗi đất nước mà xác định phát triển theo chiều ngang hay chiều sâu, nhưng căn bản cốt lõi vẫn phải dựa trên KH&CN. Rất nhiều quốc gia đã cố gắng trong hoạt động ĐMST nhưng họ không thành công như mong đợi vì có sự khác nhau về nền tảng KH&CN và đầu tư cho KH&CN. Thực tế đã chứng minh rằng, đất nước nào đầu tư cho KH&CN thỏa đáng, đúng hướng, đất nước đó thành công. Hàn Quốc, Singapore... là những nước như vậy. Tuy nhiên, nhắc đến sự thành công trong ĐMST, người

ta hay nghĩ đến các nước Bắc Âu, trong đó có Phần Lan. Ngoài vấn đề then chốt của KH&CN, sự thành công của Phần Lan - theo ông Esko - được thể hiện ở những “chìa khóa” sau:

Xây dựng hệ thống giáo dục chất lượng cao

Xác định con người là nền tảng của mọi nền tảng nên một trong những định hướng đầu tiên mang tính tiên quyết của Chính phủ Phần Lan đó là đầu tư cho giáo dục con người ngay từ sớm. Khác với một số nước ở châu Âu hay Hoa Kỳ, Phần Lan đầu tư cho giáo dục ngay từ bậc tiểu học. Ở bậc tiểu học, học sinh được học những thầy giỏi nhất, với những kiến thức đầy đủ nhất và không có sự phân biệt khoảng cách giữa học sinh thành phố hay nông thôn, hay khoảng cách “con nhà giàu - nghèo” trong xã hội. Ông Esko Aho nhấn mạnh, Chính phủ Phần Lan xác định giáo dục tiểu học là *sản phẩm xã hội chất lượng cao*, chính vì vậy trẻ em được đầu tư ngay từ rất sớm và bài bản. Điều này đã giúp cho Phần Lan có được đội ngũ nhân lực chất lượng cao với nền tảng kiến thức ngay từ “gốc” để trở thành những công dân chuẩn, có khả năng vận dụng tri thức vào cuộc sống.

Nghiên cứu phải gắn liền với sản xuất

Sự phối hợp chặt chẽ giữa khối nghiên cứu (các trường đại học, viện nghiên cứu) với khối sản xuất

Cựu Thủ tướng Phần Lan - Ông Esko Aho tại buổi thuyết trình.

(doanh nghiệp) để đưa ra sản phẩm theo đúng yêu cầu của xã hội là một triết lý mà Phần Lan đã áp dụng trong nhiều thập niên qua. Sự phối hợp hiệu quả này còn thể hiện ở chỗ, các sinh viên trong các trường đại học của Phần Lan dành phần lớn thời gian của mình để trải nghiệm thực tế tại các doanh nghiệp, đây là những học phần bắt buộc để họ có thể cọ sát với thực tế trước khi tốt nghiệp. Điều này giúp cả hai khối luôn có sự gắn bó chặt chẽ, sản phẩm được tạo ra luôn đáp ứng được yêu cầu của người sử dụng.

Sự kết hợp tốt giữa khu vực công (nhà nước) và tư (doanh nghiệp)

Doanh nghiệp là xương sống của bất kỳ nền kinh tế nào, chính vì vậy hỗ trợ doanh nghiệp phát triển là sứ mạng của mọi chính phủ. Ông Esko Aho nêu chính kinh nghiệm của bản thân mình khi ông làm Thủ tướng Phần Lan và khi ông giữ cương vị Phó Chủ tịch Tập đoàn Nokia. Hơn ai hết, ông hiểu sự khác biệt về tư duy và logic làm việc giữa khu vực công và tư. Giữa hai khối này luôn tồn tại những khoảng cách cần phải được thu hẹp. Chỉ khi nào hai khối công - tư có thể tận dụng các điểm mạnh của mỗi bên để phối hợp đạt hiệu quả tốt thì khi đó mọi đường hướng sẽ thành công. Và Phần Lan đã làm rất tốt điều này, trở thành hình mẫu cho nhiều nước học tập.

Thay đổi khái niệm, nắm bắt công nghệ của tương lai - trường hợp thành công của Nokia

Theo cựu Thủ tướng Phần Lan, mấu chốt của hoạt động ĐMST là mọi người có thể chấp nhận cái mới cùng sự rủi ro, bởi sự sáng tạo luôn phá vỡ

Trong những năm gần đây, Phần Lan luôn ở top 10 quốc gia hàng đầu thế giới về Chỉ số ĐMST toàn cầu (GII) và Chỉ số cạnh tranh toàn cầu (GCI). Các chỉ số về hiệu quả của tổ chức công, hệ thống giáo dục đại học, mức độ ĐMST của doanh nghiệp, công bố và trích dẫn quốc tế, hợp tác công - tư của Phần Lan cũng luôn đứng hàng đầu thế giới.

Ông Esko Aho là chuyên gia hàng đầu của Phần Lan và EU về chính sách phát triển kinh tế dựa trên khoa học, công nghệ và ĐMST. Ông đã trải qua nhiều vị trí chủ chốt trong Chính phủ và khu vực tư nhân như: Thủ tướng Phần Lan (1991-1995), Chủ tịch SITRA (Quỹ phát triển ĐMST trực thuộc Nghị viện Phần Lan), Phó Chủ tịch Tập đoàn Nokia. Ông đã tham gia nhóm chuyên gia xây dựng chính sách cho EU thúc đẩy nghiên cứu và tăng cường hiệu năng cho ĐMST, chủ tọa nhóm nghiên cứu đề xuất chiến lược ĐMST quốc gia của Phần Lan năm 2008.

mọi quy tắc thông thường. Chính vì vậy, ở một thời điểm nhất định, khi phải đứng trước những lựa chọn sinh tử, tổ chức, cá nhân cần phải biết thay đổi khái niệm đúng lúc (chứ không phải thay đổi chiến lược phát triển của công ty), chấp nhận rủi ro để đạt được thành công, và Nokia chính là bài học điển hình của đất nước Phần Lan. Từ một doanh nghiệp trong lĩnh vực sản xuất giấy và bột giấy, khi phải đứng trước lựa chọn sinh - tử (Nokia rơi vào khủng hoảng thập niên 90 của thế kỷ XX, bán không doanh nghiệp nào mua) họ đã biết thay đổi khái niệm đúng lúc, nắm bắt đúng hướng công nghệ của tương lai và trở thành một trong những đế chế về điện thoại di động và dịch vụ viễn thông lớn mạnh nhất trên toàn cầu. Để trở thành đế chế Nokia, người lãnh đạo đã thay đổi hẳn triết lý kinh doanh, thu gọn các lĩnh vực đã mở rộng ra trước đó, tập trung mọi nguồn lực vào một sân chơi và tỏa sáng ở sân chơi đó. Cho đến nay mặc dù Nokia đã bị một số “ông lớn” vượt qua, nhưng nhắc đến Nokia người ta vẫn nhớ đến một thương hiệu toàn cầu với bài học thành công về sự ĐMST mà không phải doanh nghiệp nào cũng làm được.

Hải Hằng-Quang Hưng